

**Олена СОЛДАТЕНКО,**  
доцент кафедри кримінального процесу  
Дніпропетровського державного  
університету внутрішніх  
кандидат юридичних наук, доцент

## **ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ ЗА ПІДОЗРОЮ У ВЧИНЕННІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ**

Становлення громадянського суспільства в Україні продовжується і на сьогоднішній день, головною метою якого є дотримання верховенства права, захист особи в усіх сферах суспільного життя, охорона її свобод та законних інтересів. Вітчизняне законодавство є основною гарантією такого захисту. Однак, і в чинних законах України зустрічаються прогалини, які потребують свого вирішення і вдосконалення.

Прийняття в 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) не є тому виключення [1]. Окремі положення КПК України потребують більш чіткого визначення, так як є суперечливими і не доскональними. Запровадження інституту затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення має свої кримінально-процесуальні особливості, які потребують детального розгляду і аналізу.

Відповідно до ч. 2 ст. 176 КПК України затримання є тимчасовим запобіжним заходом, яке застосовується лише в рамках кримінального провадження за вчинення кримінального правопорушення, за яке передбачене покарання у виді позбавлення волі, та у випадках чітко визначених законом. Але, незважаючи на короткостроковість затримання, за характером обмежень прав і свобод воно є одним з найбільш суворих запобіжних заходів, так як воно пов'язане з обмеженням права людини і громадянина на свободу та особисту недоторканність (таке право регламентується як нормами національного законодавства, починаючи з Конституції України, так і нормами міжнародного законодавства – Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод).

Метою застосування затримання є: з'ясування причетності чи непричетності затриманого до вчинення злочину; вирішення в подальшому за необхідності питання про застосування запобіжного заходу у виді взяття під варту; запобігання здійсненню особою, підозрюваною у вчиненні злочину, дій, що перешкоджають виконанню завдань кримінального судочинства, якщо є достатні підстави побоюватися таких дій; сприяння невідкладному встановленню і закріпленню доказів «по гарячих слідах».

Аналіз норм КПК України дозволяє виокремити наступні види затримання: на підставі ухвали слідчого судді (суду) про дозвіл на затримання з метою приводу - ст. 187–191; без ухвали слідчого судді (суду) - ст. 207, 208. Вказані види затримання розрізняються за такими критеріями: цільовим призначенням, суб'єктами їх здійснення, підставами застосування, процесуальним порядком виконання.

Звернемо увагу на затримання особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення відповідно до ст. 207, 208 КПК України.

Законне затримання особи здійснюється з позиції того, що ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді (суду). Кожен, хто не є уповноваженою службовою особою, має право затримати без ухвали слідчого судді (суду) особу в наступних випадках: при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні. Після затримання виникають такі обов'язки: негайно доставити її до уповноваженої службової особи, негайно повідомити уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення.

В той час уповноважена службова особа має право без ухвали слідчого судді (суду) затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі у випадках: якщо особу застали під час замаху або вчинення злочину; якщо після вчинення злочину очевидець, (в т.ч. потерпілий), або сукупність очевидних ознак вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин; якщо є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності НАБУ.

Однак, норми КПК України не визначають такого учасника в кримінальному провадженні як затриманий. Особа, яка була затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, набуває статусу підозрюваного. У зв'язку з цим, затриманій особі за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення обов'язково вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки.

Ще одним недоліком інституту затримання можна вважати неповне тлумачення поняття «уповноважена службова особа». КПК України не дає чіткого переліку таких осіб. Звертаючись до реалізації практичних аспектів, то на практиці поширене тлумачення, що нею є лише слідчий органу досудового розслідування, який відповідно до цього наділений повноваженням складати протокол про затримання особи в порядку ст.208 КПК України. Однак, системне тлумачення законодавства, в т.ч. і ЗУ «Про Національну поліцію» дозволяє дійти висновку, що будь-який атестований поліцейський наділений повноваженням із затримання осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, отже він є також уповноваженою службовою особою [2].

Далі, виходячи з неповноти терміну «уповноважена службова особа», необхідно акцентувати увагу на момент затримання та доставлення особи до органу досудового розслідування. Відповідно до ст. 209 КПК України особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою. Доставлення особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, здійснюється до

найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно реєструють відомості щодо затриманого. Про момент затримання і доставлення уповноважена службова особа повідомляє свій підрозділ органу досудового розслідування за допомогою технічних засобів. Строк такого затримання не може перевищувати 72 годин [1].

Таким чином, підсумовуючи викладений матеріал та норми чинного кримінального процесуального законодавства, робимо висновок про те, що інститут затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення є новелою в КПК України. Цей запобіжний захід потребує свого вдосконалення і більш чіткого нормативного регулювання. На законодавчому рівні необхідно детально прописати перелік осіб, які будуть належати до категорії «уповноважена службова особа», встановити чіткі часові кордони моменту затримання і доставлення. Вирішення вказаних прогалин покращить дію кримінального процесуального законодавства.

### **Бібліографічні посилання**

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n384> (дата звернення: 20.09.2020).
2. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 2 липня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 06.09.2020).

**Сорока Ірина Вікторівна,**

викладач кафедри криміналістики та судової  
медицини НАВС,

кандидат юридичних наук

### **ДО ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ГАБІТОСКОПІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ**

Одним із завдань кримінального провадження є ефективне забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду, пошук винних осіб та притягнення їх до кримінальної відповідальності. Для досягнення вказаного завдання застосовуються різні способи і методи, серед яких особливе місце займає ідентифікація особи за ознаками зовнішності, що є об'єктом дослідження криміналістичної габітоскопії. Для теорії важливим є вивчення її особливостей з метою вироблення нових теоретичних положень та вдосконалення існуючих. Результатом вказаної діяльності є їх застосування в практичній діяльності підрозділів та посадових осіб, які здійснюють кримінальне провадження або беруть в ньому участь.